

CMENTARZ WOJENNY NR 80 W SĘKOWEJ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Tytuł obiektu :

Cmentarz wojenny z I Wojny Światowej nr. 80

Lokalizacja :

Sękowa , dz. ewid. nr 590/2

Rodzaj obiektu :

Cmentarz wojenny,

Materiał i technika:

Mur ogrodzeniowy z piaskowca karpackiego przykryty nakrywami żelbetonowymi, krzyż pomnikowy, pergola nagrobki odlewy z żelbetonu imitujące kamień. Metalowe krzyże i tablice odlewane z żeliwa. Furtki z metalowych prętów.

Autor i czas powstania:

Wg projektu Hansa Mayera 1916 r.

Z UPOWAŻNIENIA
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
w Krakowie

mgr inż. arch. Witold Król
starszy inspektor

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ Sztuki
mgr Józef Stanisław Stec
ul. Długosza 71/8 tel. (018) 442 29 42
33-300 NOWY SĄCZ

Opracował ; mgr Józef Stanisław Stec

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wiśniowieckiego 127, 33-300 Nowy Sącz
tel./fax 18 442-84-84

UWAGI WSTĘPNE.

1. Program konserwatorski opracowany został w oparciu o dokumentację historyczno – odtworzeniową opracowaną przez Izabelę Chlost oraz Jerzego J.P. Drogomira .
2. Jest uzupełnieniem Projektu budowlanego opracowanego przez Biuro Usług Budowlanych F-Projekt- mgr inż. Marek Fijałkowski . W trakcie wykonywania prac remontowo-konserwatorskich należy szczegółowo zapoznać się z wyżej wymienionymi opracowaniami .
3. Cmentarz wojenny nr 80 w Sękowej jest wpisany do rejestru zabytków nr A-1307/7 określającym granicę ochrony konserwatorskiej na całość zabudowy.
4. Cmentarz jest cennym dziełem architektonicznym o walorach krajobrazowych, artystycznych i historycznych, uznanym za dobro kultury w rozumieniu ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, Dz. U. nr 23 VII 2003 r. Nr 162, poz. 1568. z nowelizacją z dn. 24 II 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego przedsięwzięte działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Krakowie, Delegatura w Nowym Sączu.
5. Wszystkie prace konserwatorskie powinny być wykonywane pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora zabytków, a firma przeprowadzająca remont posiadać praktykę i zezwolenia na wykonywanie prac przy obiektach zabytkowych.
6. Prace konserwatorskie powinny być nadzorowane przez autora programu.
7. Stosowane materiały i technologie muszą spełniać wymagania techniczne, normowe, estetyczne i użytkowe, posiadać stosowne atesty, aprobaty, certyfikaty zgodnie z obowiązującymi przepisami.
8. Koniecznością jest wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektów przed, w trakcie i po konserwacji. Wszystkie etapy prac powinny być opisane zgodnie z obowiązującym schematem dokumentacji konserwatorskiej.
9. Działania dodatkowe, wynikłe w trakcie prac konserwatorskich a nieujęte w niniejszym programie, powinny być rozstrzygnięte w wyniku komisji konserwatorskiej po uprzednim powiadomieniu Urzędu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Nowym Sączu.
10. Wykonawcy powinni prowadzić dziennik prac konserwatorskich.

POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE W PUNKTACH.

A. Mur ogrodzenia / nie dotyczy części muru objętej rozbiórką i ponowną odbudową, która jest szczegółowo opisana w projekcie budowlanym/

1. Oczyszczenie wstępne kamiennego muru (na sucho) z kurzu mchów, porostów, glonów.
2. Usunięcie wszystkich cementowych замуrowań, fug, metodą mechaniczną poprzez skucie.
3. Usunięcie spoin cementowych, zasolonych, zmurszałych na znaczną głębokość. Doczyszczenie z resztek zaprawy zaleca się wykonać ręcznie wąskimi dłutami kamieniarskimi.
4. Zabezpieczenie zniszczonych partii kamienia poprzez nasączenie preparatem na bazie krzemianu etylu– *Funcosil KSE 100* oraz *KSE 300* firmy Remmers, lokalnie przy użyciu pędzli poprzez powlekanie.

5. Odczyszczenie z nawarstwień i zabrudzeń kamiennego muru i nakryw żelbetonowych metodą mechaniczną suchego czyszczenia ścierniwem przy użyciu agregatu CE-PE z odpowiednio dobranym materiałem czyszczącym- ścierniwem- piasek kwarcowy.
CMENTARZ WOJENNY NR 80 W SĘKOWEJ PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
6. Doczyszczanie wątku kamiennego:
- zastosowanie pasty czyszczącej firmowej na bazie środków powierzchniowo czynnych opartych na fluorku amonu o nazwie, *Alkutekx Fassadenreiniger-Paste*, firmy *Remmers*,
 - ręczne doczyszczanie szczotkami mosiężnymi, nożami szewskimi.
7. Nasączenie kamieniarki muru środkiem przeciw porostom, mchom i glonom środkiem o nazwie firmowej *Gunbelag Entferner* firmy *Remmers* nanoszony pędzlem.
8. Prace naprawcze struktury muru- iniekcje wg. osobnego opracowania architektonicznego.
9. Uzupełnienie (metodą „cerowania”) większych ubytków muru przy użyciu piaskowca karpackiego o podobnych wymiarach z użyciem zaprawy tradycyjnej, wapienno-piaskowej w stosunku 1:3 lub firmowej fugi renowacyjnej *Historic Fugen- Mörtel* firmy *Remmers*.
10. Wypełnienie wszystkich większych ubytków kamienia kitem mineralnym o nazwie firmowej *Funcosil Resauriermörtel* firmy *Remmers* lub firmy *Atlas- „Złoty Wiek”* barwionym w masie i nakładanym warstwowo. W miejscach większych i głębszych ubytków proponuje się kity wzmocnić zbrojeniem z drutu niekorodującego tzw. „pajączki”.
11. Uzupełnienie usuniętych spoin, fugą mineralną o składzie tradycyjnym 3cz. piasku drobnego (żółtego), 1 cz. wapna dołowanego, 0,5 cz. cementu portlandzkiego białego z dodatkiem pigmentów lub firmową fugą wapienno - trasową o nazwie *Trass-Historic Fugen- Mörtel* firmy *Remmers* z odpowiednio opracowaną spoiną
12. Scalenie kolorystyczne kitów z użyciem spoiwa *Remmers Funcosil La* z pigmentami mineralnymi.
13. Uzupełnienie ubytków nakryw muru ogrodzenia – *Betofix* szpachtel firmy *Remmers*
- /stosowanie wg zaleceń producenta/
14. Zabezpieczenie hydrofobowe betonowych nakryw i kamiennych ścian ogrodzenia preparatem firmy *Remmers Funcosil WS* /dotyczy części odtwarzanych oraz poddawanych konserwacji estetycznej/

B. Krzyż główny, nagrobki/ stelle -cokoły/ , pergola.

1. Odslonięcie nagrobków spod warstwy ziemi.
2. Demontaż i zabezpieczenie metalowych tablic na okres prac konserwatorskich.
3. Oczyszczenie nagrobków z nawarstwień metodą strumieniowo- ścienną CE-PE wraz z odpowiednim doбором ścierniwa lub zastosować czyszczenie parą przegrzaną.
4. Usunięcie wszystkich kitów cementowych metodą mechaniczną poprzez odkucie.
5. Odslonięcie elementów metalowych skorodowanego zbrojenia głównie w miejscach rozwarstwień - odszczepiania.
6. Usunięcie warstwy korozji (odrdzewianie) metodą piaskowania do czystego metalu.
7. Sklejenie pękniętych nagrobków -klej epoksydowy.
8. Dezynfekcja nagrobków preparatem *Impragnierung BFA* firmy Remmers nanoszonym pędzlem lub natryskiem.

9. Naprawa żelbetonowych nagrobków, krzyża i pergoli

z zastosowaniem systemu naprawczego firmy *Remmers Viscacid PCC*:

- ochrona antykorozyjna zbrojenia środkiem mineralnym *PCC Grund* o grubości otuliny > 1mm, lub środkiem epoksydowym *Rostschutz EP 2K* o grubości otuliny < 1mm.
- nałożenie warstwy czepnej w celu poprawienia przyczepności *PCC Grund*,
- wypełnienie ubytku zaprawą naprawczą *PCC Mörtel N* (uziarnienie 0/8 mm do warstw o grubości 40- 100 mm, uziarnienie 0/2 mm do warstw 10- 40 mm).
- szpachlowanie powierzchni *PCC Spachtel N* (do maksymalnej grubości warstwy 5 mm z dobozem uziarnienia).

10. Regeneracja zniszczonej zdobień fakturalnych nagrobków, krzyża i pergoli przy użyciu narzędzi kamieniarskich takich jak: gradzina, dłuto płaskie, groszkownik.

11. Uzupełnienie spoin zaprawą piaskowo- cementową.

12. Lokalne scalenie kolorystyczne uzupełnień farbą firmy *Remmers Historic Lasur*.

13. Poprawne ustawienie nagrobków z zachowaniem pionów i poziomów najlepiej na płaskim cementowym fundamencie.

- a) wykonanie cementowego fundamentu,
- b) zabezpieczenie przeciwwilgotnościowe dolnej części pomnika przewidzianej do zasłonięcia ziemią.

14. Zabezpieczenie hydrofobowe nagrobków , krzyża i pergoli preparatem firmy *Remmers Funcosil SNL* lub *Funcosil W* .

15. Rekonstrukcja i montaż metalowych tabliczek.

16. Rekonstrukcja brakujących nagrobków.

- a) wykonanie form,
- b) wykonanie odlewów w sztucznym kamieniu.

C. Metalowe krzyże, tablice ,furtki.

- 1. Usunięcie nawarstwień malarskich metodą chemiczną przy użyciu past firmowych do usuwania powłok olejnych takich jak np: *Skansol*, *Remosol*, *Vitaw*.
- 2. Usunięcie rdzy metodą czyszczenia mechanicznego metodą strumieniowości przy użyciu agregatu CE-PE ze ścierniwem piaskowym.

3. Rekonstrukcja brakujących krzyży w oparciu o zachowane wzory.

4. Zabezpieczenie krzyży, tablic i innych metalowych elementów środkiem antykorozyjnym najlepiej poprzez cynkowanie ogniowe lub warstwą podkładową metodą natrysku lub dwukrotnego malowania pędzlem.

Proponowane materiały:

- tradycyjna minia na spoiwie chlorokauczukowym, alkidowym lub ftalowym np. Unikor,
- farby epoksydowe, poliuretanowe, alkidowe, epoksydowe wysokocynowe
- zabezpieczenie antykorozyjne - zestaw epoksydowo - poliuretanowy firmy JOTUN,
- powłoka metalizacyjna cynkowa- doszczelnienie farbą poliwinylową Lowicyn - Polifarb Łódź,
- powłoka malarska - zestaw farb alkidowo - poliwinylowych,
- metalizacja natryskowa cynkiem - grubość, doszczelnienie zestawem malarskim epoksydowo - poliuretanowym firmy Sika Poland.
- doszczelnienie farbą poliwinylową Damax - Polifarb Oliwa.

5. Odlanie brakujących tablic/ wzory tablic ,sposób rozmieszczenia w opracowaniu historyczno-odtworzeniowym/

5. Pomalowanie żeliwnych krzyży, tablic i metalowych bramek farbą ftalową lub poliwinylową w kolorze czarnym matowym. RAL- 9010,

UWAGI KOŃCOWE

1. Zastosowane w programie firmowe materiały konserwatorskie mogą ulec zmianie pod warunkiem wykorzystania podobnych innych firm, lecz o nie gorszych parametrach technicznych.
2. Materiały należy użyć zgodnie z zaleceniami kart technicznych produktów, w celu uniknięcia interakcji - zaleca się użycie materiałów jednego producenta jako systemu.
3. Wykonawca prac powinien zaznajomić się z całą dokumentacją dotyczącą remontu konserwatorskiego, nieznajomość którejś z części oraz zagadnień konserwatorskich może doprowadzić do błędów wykonawczych trudnych do odwrócenia.
4. Wszelkie niejasności należy bezzwłocznie konsultować z autorami programu oraz Służbami Konserwatorskimi.

Opracował :

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Józef Stanisław Włoc
ul. Długosza 71/B tel. (011) 442 29 42
33-300 NOWY SĄCZ